

Manus til presentasjon av kampanjen:

Hiv = ingen
forbrytelse

Kjære foredragsholder!

Takk for at du tar del i kampanjen *Hiv = ingen forbrytelse* og for at du holder denne presentasjonen. Det er flott at du vil være med og spre kunnskap om hiv og aids, det er viktig at vi unge engasjerer oss i dette temaet. Ved at du nå skal holde denne presentasjonen er du med på å engasjere flere ungdommer! Det setter vi stor pris på!

Dette er et forslag til manus for deg som skal holde presentasjon for kampanjen *Hiv = ingen forbrytelse!* Denne presentasjonen handler om temaet kriminalisering av hiv-positive og reiserestriksjoner. Den er ment som en aktiv presentasjon, med en blanding av innspill og refleksjoner fra deltakerne, informasjon fra deg som foredragsholder og aktiv deltakelse rundt viktige spørsmål.

Dette manuset er laget for at du skal kunne ha notater til hver slide i Power Point presentasjonen, manuset markerer tydelig hvilken tekst som er knyttet til hver slide. Denne presentasjonen kan man regulere etter hvor mye tid du har til disposisjon. Har du god tid kan du f.eks. vise filmen til SAIH, spille av lydopptak eller inkludere rollespillet om hiv (se www.lnu.no/hiv). Manuset er ment som et verktøy for deg, som du enten kan lese rett av, eller snakke litt mer løst rundt, alt ettersom hva du selv er komfortabel med eller hvordan det passer for den gruppen du holder foredrag for.

Det kan være en ide for deg som skal holde presentasjonen å lese igjennom informasjonsheftet (se www.lnu.no/hiv) som en del av forberedelsen. Der finner du masse god bakgrunnsinformasjon som kan gi deg litt mer faglig tyngde. I informasjonsheftet finner du også linker til hvor du kan finne mer informasjon om de ulike temaene i kampanjen.

Det som er overordnet med denne presentasjonen er å skape økt kunnskap og engasjement om hiv og aids, kriminalisering og reiserestriksjoner. Vi oppfordrer deg derfor til å stille spørsmål til publikum slik at de må tenke seg om før du gir alle "svarene". Og om det skulle komme opp spørsmål som du ikke kan svare på så husk at det er helt greit å si: beklager, det vet jeg ikke, men kan prøve å finne ut av det. Man kan også oppfordre til å bruke ressursene som ligger på www.lnu.no/hiv.

Manuset har noe tekst som står både i kursiv og i parentes, dette er informasjon til deg. Tekst som står bare i kursiv kan du kutte ut om du ikke har god tid, og ikke skal ha et dybde foredrag. Kutt ut de slidene du ikke føler er aktuelle for din presentasjon.

Gode tips:

- forbered deg! Les informasjonsheftet og manus, velg ut hva du ønsker å snakke om
- øv deg på forhånd og ta tiden (les høyt)
- marker stikkord i manus som hjelper deg å huske
- vis engasjement, få publikum engasjert
- du skal få andre til å bry seg - da må du vise at du gjør det!
- vær ærlig dersom du ikke kan svare på et spørsmål
- ha øyenkontakt med publikum

Lykke til med presentasjonen, og takk for innsatsen!

1. Hiv = ingen forbrytelse

Jeg heter X og kommer fra organisasjonen Y. LNU (Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner) har utviklet denne informasjonskampanje: **Hiv = ingen forbrytelse!** Kampanjen handler om hiv og aids generelt og om kriminalisering og stigmatisering av hiv-positiv gjennom reiserestriksjoner og lovverk.

Målet er å skape økt kunnskap og økt engasjement hos ungdom om hiv og aids og at vi gjennom kunnskap bidrar til mindre stigmatisering av hiv-positiv, til mer åpenhet og til bruk av kondom. Vi ønsker også å vise at hiv og aids rammer ulikt mellom Nord og Sør, og vi vil vise at det er avgjørende at barn og unge får delta og påvirke arbeidet med å bekjempe hiv og aids. Dere kan etter presentasjonen ta del i kampanjen og gi klar beskjed til regjeringen. Dere skal få lære mer om hiv og aids, reisrestriksjoner og kriminalisering og få tips til hvordan dere selv kan bidra til å bekjempe stigmatisering av hiv-positiv. Vi tror kunnskap er nøkkelen for å bekjempe stigmatisering av hiv-positiv.

Jeg skal holde et opplegg for dere om de nevnte temaene. Jeg skal fortelle litt, vise filmer, og så skal dere få være med både på litt diskusjon og en aksjon om dere vil.

Det viktigste budskapet jeg har i dag er:

- Hiv er et virus – ikke en forbrytelse
- Norge må ikke tale to tunger, Norge må gjøre det samme hjemme som ute, arbeide for at hiv-positiv ikke kriminaliseres.
- Kriminalisering og reiserestriksjoner fører til økt stigmatisering av hiv-positiv og hindrer ikke spredning av hiv.
- Ungdom kan gå foran og si tydelig i fra om at stigmatisering og kriminalisering av hiv-positiv vil vi ikke ha fordi det fører til mindre åpenhet og hindrer ikke spredning av hiv
- At ungdom må bli hørt og få delta i arbeidet med hiv og aids (ungdom kjenner best sin egen livssituasjon og ungdom snakker best med ungdom om hiv)
- Du og din organisasjon kan sette et godt eksempel både gjennom politisk påvirkning og handlinger i hverdagen.

Dette kommer jeg tilbake til, men først skal dere få høre et lydopptak.

Kjør lydbåndet med historien fra mann 27 fra Libanon.

Etter historien er ferdig kan du stille følgende spørsmål til gruppen.

- Hva synes du/dere om historien?
- Hvem er dette?
- Hvor kommer personen fra?
- Tror du det er mann eller kvinne?
- Hvilken seksuell legning tror du personen har?

Når du har fått litt svar og refleksjoner fra deltakerne kan du fortelle at LNU har samarbeidet med en helt ny organisasjon for og av hiv-positiv, som heter Think Positive i Libanon, for å få lov til å bruke disse historiene. Dette var historien til en 27 år gammel mann fra Libanon.

Dette er først og fremst for å starte en refleksjon blant deltakerne. Hiv angår alle, og det er viktig å snakke om det. Det er viktig å tenke på at selv om vi har mye informasjon om hiv og aids i dag, er det mange som lever med hiv og aids som opplever fordømmer, diskriminering og stigmatisering.

2. Hvorfor er det viktig å snakke om hiv....

På dette lysbildet vil du få opp to spørsmål. Still ett spørsmål om gangen ved å bruke tastetrykk.

1. Hvorfor er det viktig å snakke om hiv?

- *Hiv angår alle, også ungdom!:*
Hiv er fortsatt en sykdom som smitter nye mennesker hver dag, og spesielt unge mennesker i hele verden. Det er viktig å snakke om hiv for å få mer kunnskap. Kunnskap om hvordan sykdommen smitter og ikke smitter. Det er viktig å snakke om hiv fordi hiv angår alle! Også ungdom!
- *For å bekjempe stigma og diskriminering:*
For at man skal bekjempe stigma og diskriminering må vi snakke om hiv og aids. Informasjon om sykdommen og hverdagen til en hiv-positiv kan føre til økt kunnskap som kan gjøre at man ikke lenger ser på en hiv-positiv som en fare for seg selv eller samfunnet rundt.
- *For å hindre videre spredning av viruset:*
Kunnskap om hvordan hiv smitter og IKKE smitter er viktig for å bekjempe flere tilfeller av hiv. Informasjon om bruk av kondom er viktig. Bekjempe stigma og diskriminering har også en positiv effekt på å bekjempe spredning

Hvorfor kan det være vanskelig å snakke om hiv?

Hiv er en seksuelt overførbart sykdom. Sykdommer som relateres til sex anses fort som et resultat av en handling som ikke er akseptert. Det er knyttet opp mot tabuer, fordømmer og forbindes ofte med risikofylt og "skitten" atferd.

Kanskje blant ungdom i Norge er det også vanskelig å snakke om sin hiv-status, fordi vi 'burde vite bedre'. Vi er så godt opplyst, har mye informasjon og god tilgang til kondomer. Dermed blir det enda mer flaut og pinlig dersom man blir hiv-smittet. "Jeg burde vite bedre". Man er kanskje redd for hva andre rundt vil si eller tro?

2. Hvorfor er det viktig å snakke om kriminalisering og reiserestriksjoner?

Spørsmål kan stilles til deltakerne

- *Hva er stigmatisering?*
- *Hva er diskriminering?*

Stigma/ stigmatisering: stigmatisering innebærer at samfunnet rundt en isolerer, fordømmer og legger skyld på en person eller gruppe på grunn av avvikende oppførsel og /eller spesifikk livssituasjon. Det kan føre til at personer tar innover seg andres syn og forsterker isoleringen og følelsen av skyld. Skam rammer ofte også venner, familie og arbeidskollegaer. Stigmatisering oppstår når forskjellene ikke blir akseptert og når man blir sett på som noe annet, i en negativ forstand.

Diskriminering: det samme som forskjellsbehandling. Et sosialt og politisk fenomen som innebærer at en person eller gruppe av personer særbehandles eller behandles på særskilt vis på negativt vis, kun eller hovedsakelig på grunn av gruppetilhørighet eller andre faste personlige egenskaper.

Kriminalisering og reiserestriksjoner handler i bunn og grunn om diskriminering og stigmatisering av personer som lever med hiv. Det er viktig at vi unge engasjerer oss i temaene hiv og aids, og diskriminering og stigmatisering. Det er urettferdig at mennesker blir sett på som en fare for samfunnet bare fordi de har et virus i kroppen. Kunnskap er viktig for å bekjempe spredning av hiv. Vi må fokusere på å bekjempe spredningen av viruset, ikke menneskene som lever med det. Kunnskap om hiv blir derfor også veldig viktig i kampen mot stigmatisering og diskriminering av mennesker med som lever med hiv.

Kriminalisering og reiserestriksjoner er også brudd på menneskerettighetene. Menneskerettigheter er grunnleggende rettigheter som alle mennesker har uansett etnisitet, kjønn, religion, seksuell legning og identitet eller annen status. Det er noe alle mennesker har i kraft av at de er mennesker, og kan ikke fratras noen. Amnesty International mener hiv og aids har to menneskerettslige dimensjoner:

- 1. Brudd på menneskerettighetene, diskriminerende politikk og praksis fører til økt stigmatisering rundt hiv, det skaper mindre åpenhet rundt egen hiv-status og færre tør å teste seg, som igjen bidrar til økt sårbarhet for – og spredning av hiv. Diskriminerende politikk og praksis i ulike land kan også resultere i at personer fratras rettigheter og tilgang til informasjon, god helse, oppfølging, og nødvendige tjenester for å ta informerte valg og slik redusere egen sårbarhet og risiko for smitte. Risikoadferd er for eksempel mer sannsynlig dersom en diskrimineres eller blir fratatt sine rettigheter. For eksempel: homofile i land der homofili anses som lovbrudd.*
- 2. Retten til liv vil stå på spill dersom du er hiv-positiv og lever i et samfunn der rett til behandling ikke er sikret. Internasjonale retningslinjer om hiv og aids og menneskerettigheter fastslår at i tillegg til at det skal eksistere universell tilgang til medisiner, tjenester og informasjon om hiv og aids, skal det også være fysisk lett tilgjengelig for alle. Problemet i mange fattige land er ikke nødvendigvis den universelle tilgangen til medisiner, men at det er dyrt å reise dit medisinene er, eller til sykehus der tjenester og informasjon er tilgjengelig. Tilgang til nødvendige medisiner er dermed ikke sikret eller tilrettelagt slik det burde.*

Avslutt dette lysbildet med å si at vi nå skal gå videre til å snakke om hiv og aids i forhold til Nord og Sør.

3: Verden?

Verdenskartet:

Still gjerne spørsmål om hvordan du vil at din verden skal se ut.

4. Nord og Sør

Her skal vi ta for oss Nord/Sør spørsmål, og kort snakke litt om hva det er. Begrepene Nord og Sør er viktige å vite litt om. Det er også viktig for at vi skal engasjere oss i hiv-saken også utenfor våre egne landegrenser.

- **Ordene Nord og Sør er en forenklet måte å dele verden i to på.** Ofte når man sier ordene Nord/Sør tenker man på fattige og rike land. Det er begreper vi bruker når vi vil si noe om forholdet mellom de økonomisk rike og fattige landene i verden, og om den skjeve fordelingen av verdens ressurser. Begrepene Nord/Sør sier ikke bare noe om hvor land ligger geografisk i verden, men mer om levestandard, om landet er rikt eller fattig osv. Det er mange temaer og spørsmål innenfor dette.

Her kan du gjerne stille spørsmålet: Hva kan være et Nord/Sør spørsmål/tema?

Vi må huske at dette er en veldig forenklet inndeling, og det finnes selvfølgelig mange saker som vil gå inn i hverandre, så dette er ikke svart-hvitt.

- **Nord/Sør brukes ofte når man vil si noe om globale maktforhold.** Problemene og utfordringene i Sør er nært knyttet til problemene og utfordringene i Nord. Dette har både å gjøre med maktforhold og skjev fordeling av verdens ressurser, og Nord/Sør informasjon handler om disse globale spørsmålene og problemstillingene.
- **Nord/Sør problemstillinger** kan for eksempel være hiv og aids, fattigdom, globalisering, klima, handel, matproduksjon og matmangel, u-landsgjeld, FNs Tusenårsmål, globale maktforhold og rollen til internasjonale institusjoner som for eksempel FN, Verdens Handelsorganisasjon og Verdensbanken.

Det er viktig å huske at bak ordet 'sør' skjuler det seg også et mangfold av land i Afrika, Asia, Midtøsten og Latin-Amerika. Likevel kan Nord/Sør være greie begreper å bruke når man vil si noe om globale maktforhold. Det gjelder bare å være bevisst hva slags bilde man gir (formidler) av Sør og Nord

Så er hiv/aids er Nord/Sør tema?

- Vi lever i en globalisert verden og hiv og aids bryr seg ikke om landegrensener. Det finnes hiv-positive over hele verden.
- Selve hiv-viruset er tilnærmet det samme over alt i verden, men vi har ulike utgangspunkt for å takle viruset. I land i Sør kan det være flere utfordringer og problemer knyttet til det å leve med hiv enn det er i Norge. Det kan for eksempel være knyttet til fattigdom, hvor fattigdom kan føre til at hiv-pandemien rammer hardere i Sør. Tilgang på medisiner er ulikt verden over, og for at medisin skal fungere godt er man også avhengig av et godt og variert kosthold.
- Medisiner kan også være vanskelig å få tak i både fordi de ofte er svært dyre og fordi mange lever i rurale strøk og har slik ikke mulighet til å få tak i den medisinen de trenger. Mange farmasiselskaper tar patenter på medisiner og slår hardt ned på selskaper som lager kopimedisiner. Tilgang til billig hiv-medisin handler om strukturer mellom Nord og Sør. Rike selskaper i Nord tjener store penger på salg av dyre medisiner til fattige i Sør. Dette bryter med retten til liv og helse, og bryter slik med menneskerettighetene
- Hiv og aids rammer unge mennesker i Sør hardt, når unge mennesker ikke får tilgang til informasjon, helsetilbud og medisiner er det er dirkete hinder for utvikling. Barn og unge utgjør den største befolkningsgruppen i fattige land i Sør. Om de ikke har mulighet til å ta utdanning, fullføre den og bruke den i utviklingen av eget land er det med på å opprettholde skeive maktstrukturer mellom Nor og Sør. Vi i Nord har et ansvar for å bidra til at dette endres.

5. Hiv og aids

Her skal vi gå videre til å snakke litt om hiv.

Først noen tall:

- *man regner med at det i Norge er ca 3000 mennesker som er smittet av hiv (fra man begynte statistikken på 80-tallet). Hvor mange av disse som har dødd av sykdommen vet man ikke.*
- *de siste fem årene har det vært mellom 250-300 nye tilfeller av hiv hvert år.*
- *på verdensbasis regner man at ca. 33 millioner mennesker lever med hiv.*
- *siden begynnelsen av pandemien er 60 millioner mennesker blitt smittet, og 25 millioner mennesker har dødd av hiv eller aidsrelaterte årsaker.*
- *av de "voksne" som smittes (over 15 år) er 40% av de som smittes på verdensbasis unge.*
- *nesten en halv million barn ble født med hiv i 2008. 2 millioner barn (under 15 år) lever med hiv i dag.*

Det er viktig å ha kunnskap om hva hiv-viruset faktisk er, og enda viktigere hvordan hiv smitter og ikke smitter. Det skal vi snakke om nå.

6. Verdt å vite

Hiv står for Humant immunsviktvirus. Hiv er et virus som infiserer cellene i kroppen og angriper immunforsvaret. Immunforsvaret er det forsvaret kroppen har selv, som beskytter deg mot sykdommer og infeksjoner. Uten et godt immunforsvar blir kroppen mindre motstandsdyktig mot helt vanlige sykdommer som influensa og forkjølelser. Hiv vil langsomt bryte ned immunforsvaret til det ikke lenger fungerer for å beskytte mot sykdommer. Den tilstanden kalles immunsviikt.

Aids står for Acquired Immunodeficiency Syndrom som kan oversettes til "utviklet immunsviikt syndrom". Aids er en definisjon på det mest alvorlige stadiet av en hiv-infeksjon, når kroppen ikke lenger klarer å beskytte seg mot bakterier, sopp, virus og hiv-relaterte kreftformer. Aids er et syndrom som skyldes hiv-infeksjon, men ikke alle hiv-positive utvikler aids. I Norge utvikler bare noen få aids, fordi vi har god tilgang på gratis medisiner og tett oppfølging av leger. Da kan viruset holdes i sjakk, og utviklingen av aids hindres. I land i Sør, der tilgangen på medisiner og helsetilbud er begrenset, vil flere utvikle aids langt raskere enn i land i Nord. Dersom en som lever med hiv i tillegg har lite tilgang på mat eller et dårlig kosthold, eller har andre sykdommer vil utviklingen av aids være nærmest uunngåelig.

7. Sånn smitter hiv

Hvordan smitter hiv?

Hiv finnes i kroppsvæskene til en hiv-positiv person, og kan overføres gjennom blod, sæd, kjønnssekret (den væsken som finnes i en jentes skjede), og brystmelk.

Slik overfører du hiv fra en person til en annen. Du trenger:

Virus: for eksempel en hiv-positiv kvinne eller mann

Væske: virusholdig kroppsvæske fra den hiv-positive er blod, sæd, kjønnssekret eller brystmelk. Ingen andre kroppsvæsker duger.

Åpning: viruset må trenge inn i blodbanen til en annen person for å smitte. En åpning kan være slimhinner som jentas skjedeåpning, guttens urinrør, analåpningen, munnen, eller bløende sår, eller man kan trenge gjennom huden og inn i blodbanen ved bruk av sprøytespisser eller ved blodoverføring.

8. Litt om Sykdommen

Symptomer:

De aller fleste som blir smittet av hiv vet ikke om det. Fordi det første stadiet av en hiv-infeksjon kan være helt uten symptomer, er mange ikke klar over at de har blitt smittet. Noen vil etter 1-6 uker få det som kalles en akutt hiv-infeksjon, en sykdom som minner om influensa; med høy feber, hovne lymfekjertler og vondt i kroppen. I denne perioden vil kroppen også begynne å produsere antistoffer, og det er ofte disse man ser etter når man tester en person for hiv. Uansett om en hiv-smittet får umiddelbare symptomer eller ikke, er han eller hun fremdeles svært smittsom i denne første perioden, og kan overføre viruset til andre. Deretter vil tilstanden som oftest normalisere seg, men de fleste vil uten behandling i løpet av fem til ti år få symptomer på hiv-relaterte sykdommer. Noen får plager som vekttap, søvte eller feber, kronisk diaré, soppinfeksjoner og sår som ikke vil gro, og tilbakevendende infeksjoner (kroniske plager). Noen vil etter flere år utvikle aids.

Opportunistiske sykdommer = sykdommer som "griper sjansen" til å angripe kroppen fordi immunsystemet er svakt. Det vil si sykdommer som vanligvis ikke er farlige for mennesker som ikke lever med hiv, eller som ikke vanligvis rammer hiv-negative. Eksempler er forkjølelse, influensa, lungebetennelse, og tuberkulose, soppinfeksjoner og / eller andre betennelser og infeksjoner.

Behandling:

Det finnes ingen kur mot hiv, men det finnes medisiner som kan hemme utviklingen, og stoppe ødeleggelsen av immunforsvaret. Behandlingen heter Anti retroviral (ARV) terapi, og gjør at mange kan leve et normalt liv selv om de er hiv-positive. Verdens helseorganisasjon anbefaler at hiv-positive begynner med ARV når CD4 tallene er færre enn 350, men det er opp til legen og pasientens allmenn tilstand og avgjøre. Alle hiv-positive må ta blodprøver hver tredje måned for å følge med på utviklingen av sin hiv-status. Forskere arbeider med å utvikle en vaksine for hiv, og det skjer stadig utvikling på feltet, men foreløpig er ikke en slik vaksine på plass

Beskyttelse:

Ikke ha sex

Ha kun sex med en partner

Bruk Kondom

9. Og sånn smitter hiv ikke

Hvordan hiv IKKE smitter:

Hiv smitter ikke ved vanlig sosial omgang. Du kan ikke få hiv av gi noen en klem, bruke et offentlig toalett eller drikke av samme flaske som en hiv-positiv. Du kan kysse så mye du vil, for virusmengden i spytt er så liten at det er umulig å smitte noen. Du kan både sove i samme seng, drikke av samme glass, bade sammen med og låne håndkle av en hiv-positiv, uten å være redd for å bli smittet selv. Hiv smitter ikke via insektstikk. Hiv smitter heller ikke gjennom hel hud.

10. Bruk kondom!

Denne kan du bare la stå i noen sekunder før du går videre til neste. Den snakker for seg selv.

11. Kriminalisering

Nå skal vi snakke litt om kriminalisering. Dette kan være gjennom for eksempel straffelover, som vi skal se på nå. Det er viktig å kjempe mot kriminalisering av hiv-positiv. Vi mener at dette ikke har noen virkning i forhold til å bekjempe spredning av hiv (dette kommer jeg tilbake til). Tvert i mot fører det til økt stigmatisering og diskriminering, som gjør at man kanskje snakker mindre om hiv, fører til at færre faktisk tester seg eller holder sin status som hiv-positiv hemmelig. Dette kan bidra til økt smitte av viruset.

Vi skal se litt på Norges lover i forhold til kriminalisering av hiv-positive.

12. Straffelovens § 155

Straffelovens §155 er Norges lov for allmennfarlige smittsomme sykdommer. Den har til hensikt å beskytte samfunnet mot allmennfarlige sykdommer. § 155 gjelder for 32 ulike sykdommer, blant annet hiv, hepatitt, tuberkulose og klamydia.

Straffelovens § 155 lyder som følger: les opp paragrafen i sin helhet.

13. Straffelovens § 155 fortsetter...

Gå til å snakk om disse tre tingene:

1. **Skjellig grunn** betyr behøver ikke å vite: Dette betyr at "gjerningspersonen", altså den personen som smitter den andre med en sykdom, ikke nødvendigvis trenger å vite om han eller hun har en allmennfarlig smittsom sykdom. Men at det kan være muligheter for at personen har det, og derfor også kan være mulighet for at man smitter en annen person med denne sykdommen.
2. **Uaktsom** betyr behøver ikke å ville: Med tanke på å beskytte samfunnet mot allmennfarlige sykdommer, legges det til grunn at man kan straffeforfølges selv om man ikke har til intensjon om å skade den andre personen.
3. **Utsette for fare** betyr behøver ikke å smitte: Dette innebærer at dersom to personer har sex, hvor den ene har for eksempel hiv, og den andre personen ikke blir smittet, kan personen som har hiv fortsatt bli straffeforfulgt.

Det er altså ikke nok at man informerer den andre personen om sin sykdom, og at denne personen allikevel samtykker til sex.

Med andre ord kan følgende skje:

- En hiv positiv kan bli straffeforfulgt selv om han eller hun informerer sin seksualpartner som sin stauts, partneren samtykker til sex og partneren ikke blir smittet.

- *En hiv-positiv som ikke vet om sin status kan bli straffeforfulgt dersom han eller hun uaktsom (behøver ikke å ville) smitter eller utsetter en partner som samtykker til sex for fare (ikke smitter).*
- *En slik helgarderingen i paragrafen begrunnes med at man skal/må beskytte samfunnet mot allmennfarlige smittsomme sykdommer. Men en slik helgardering er uheldig fordi det gir uklare rammer for den som en hiv-positiv. Hva er tillatt? Er bruk av kondom nok? Må jeg opplyse om status? Hva vil det egentlig si å utsette noen for fare? Hvor går grensen? Er det jeg som er hiv-positiv som må ta alt ansvaret?*
- *Straffelovens § 155 har vært under endring de siste årene. Stortinget har vedtatt en endring i § 155 som er antatt å tre i kraft fra 1. januar 2011: Denne endringen går i hovedsak ut på at samtykke til sex mellom to personer, hvor for eksempel den ene er hiv-positiv, vil kunne fritas for straff dersom den andre faktisk blir smittet, forutsatt at det er samtykket til sex og begge er klar over hva det kan føre til. Denne endringen gjelder derimot bare mellom samboende eller ektefeller. Det betyr at dersom man har vært kjæreste over lang tid, eller er i et avstandsforhold, vil dette ikke gjelde. Det fører til at § 155 setter begrensninger for et pars seksualliv. Forslaget til ny lov innebærer også at forsvarlig bruk av kondom fritar for straff.*
- *Justisdepartementet anser at risikoatferd, som det betegnes, fortsatt skal kunne være straffbart. Det nye forslaget er utydelig på hvor stor risikoen må være for at man blir straffeansvarlig. Argumentet for videreføringen er fortsatt at bestemmelsen vil virke forebyggende og at samfunnet har behov for den. Endringen er vedtatt og det er antatt at den vil trå i kraft 1. januar 2011.*
- *Det er nå nedsatt et nytt utvalg som skal se på straffelovens § 155 på nytt. Dette betyr også store muligheter for oss som endringsaktører. I og med at de nye endringene ikke er satt i verk enda, og det er mye arbeid som fortsatt pågår, har vi nå store muligheter til å påvirke dette arbeidet.*
- *Så hvorfor er det så viktig å påvirke dette arbeidet og kjempe for at straffelovens § 155 skal fjernes? Nå skal vi snakke litt om hvorfor og hvordan straffelovens § 155 kriminaliserer hiv-positive, og hvordan dette fører til økt stigmatisering og diskriminering*

14. Kriminalisering

Hiv er et virus, ikke en forbrytelse. På tross av dette har Norge og en rekke andre land en lovgivning som kriminaliserer hiv-positive. Logikken bak en straffeparagraf (§ 155) er å beskytte samfunnet mot allmennfarlige smittsomme sykdommer. Staten argumentere med at samfunnet trenger beskyttelse. Det er også et argument at ved hjelp av straff og trusselen om straff, vil dette være med å hindre spredningen av hiv og andre sykdommer. Det hevdes dermed at straff er forebyggende.

Her er det viktig å avklare at når vi snakker om å fjerne straffelovens § 155, og bekjempe kriminalisering av hiv-positive, så snakker vi IKKE om de personene som med viten og vilje har et ønske om å smitte andre med hiv. Vi mener at dersom en person gjør en aktiv handling for å smitte en annen person med hiv, er dette en handling som skal straffes, men dette må fanges opp i egne straffeparagrafer. Siden

straffeparagraf 155 i praksis kun benyttes i forhold til hiv-positive bør den fjernes. Vi tar i kampanjen ikke stilling til de andre smittsomme sykdommene paragrafen også egentlig skal gjelde.

UNAIDS (FNs spesial organ for bekjempelse av hiv) hevder **at lovgivning som kriminaliserer hiv-positive ikke har forebyggende effekt.** Tvert imot vil denne lovgivningen føre til økt stigmatisering av hiv-positive. En slik stigmatisering blir så et hinder for å snakke om hiv og om hvordan en kan beskytte seg mot sykdommen. Mange ungdom som har sex og bruker kondom i dag, gjør det kanskje med tanke om ikke å bli gravid. Men glemmer vi å bruke kondom med tanke på seksuelt overførbare sykdommer? Vi må snakke om hiv, for at ungdom i økt grad skal beskytte seg. Kriminalisering av hiv-positive kan også gjøre at man ikke tør å fortelle at man er hiv-positiv. Dersom man da har sex med en eller flere partnere står de i fare for å bli smittet, og flere kan bli smittet av hiv. Med fare for å bli straffeforfulgt kan dette også føre til at færre tester seg. Dersom man blir redd for å for eksempel komme i fengsel for at man er hiv-positiv og har hatt sex, er det mange som ikke tør teste seg. Om man ikke vet om man er hiv-positiv eller ikke, er det også vanskelig å hindre videre smitte.

I tråd med UNAIDS mener vi at kriminalisering av hiv-positive ikke har en forebyggende effekt, men snarere tvert imot kan føre til videre spredning av viruset.

UNAIDS påpeker også at kriminalisering av hiv-positive er diskriminerende og et hinder for tilgang på menneskerettigheter. Noen land har også ha en lovgivning som indirekte kriminaliserer hiv-positive. Det kan for eksempel være **at homofili er forbudt.**

15. En sann historie om kriminalisering i 3 deler

Dette lysbildet presenterer en sann historie om kriminalisering. Den er presentert i 3 deler, med spørsmål underveis etter hver del.

Del 1:

En norsk mann er på en ferie i Thailand. Der møter han en dame, de blir kjent og en kveld ender de opp på hans rom. Utover kvelden vil de ha sex, men verken han eller hun har kondom. Mannen sier da at han ikke kan ha sex med henne fordi han er hiv-positiv. Siden de ikke har kondom vil ikke han ha sex, mens hun insisterer. Han forteller om faren for smitte og sier at han ikke vil smitte henne med hiv. Til tross for dette fortsetter hun å insistere på at de skal ha sex og sier at det nå er opp til henne siden hun vet at han har hiv. Det ender med at de har sex.

Still følgende spørsmål før du går videre:

- Hva synes dere om situasjonen?
- Burde han ikke hatt sex med henne?
- Var det greit siden hun var så klar på at hun samtykket?
- Hvem har ansvaret?

Del 2:

Mannen reiser hjem til Norge. En dag får han en telefon av kvinnene hvor hun forteller at hun har testet positivt på hiv. Han mener at hun kan få bedre medisinsk behandling i Norge,

og at hennes muligheter for å leve et godt liv med sykdommen er bedre i Norge enn i Thailand. De gifter seg og hun flytter til han i Norge. I Norge lever de godt sammen, blir oppriktig glad i hverandre og har et godt ekteskap. Etter hvert endrer dette seg. De krangler og er uenige om det meste. Hun flytter ut. Hun er nå også så sint på mannen at hun går til politiet og anmelder mannen etter straffelovens paragraf § 155 for å ha smittet henne med hiv.

Still følgende spørsmål:

- Hva synes dere om denne situasjonen?
- Hva har skjedd nå?
- Bør mannen straffeforfølges? I henhold til § 155 visste mannen om sin status og ved å ha ubeskyttet sex med henne utsatte han henne for fare for smitte. Paragrafen tar ikke hensyn til at hun faktisk samtykket til sex. Den tar ikke hensyn til at hun valgte å sette seg selv i fare for smitte, men bare at han har satt henne i fare. Hva synes dere om det?
- Hva vil det gjøre med maktforholdet i et forhold der en person er hiv-positiv?
- Dersom en person har hiv, vil den andre kunne ha mulighet til anmeldelse i bakhånd, og straffeforfølgelse kan alltid være en redsel/trussel for personen med hiv. Kan dette skape konflikter i et forhold? Kan man da føle seg kriminalisert i sitt eget forhold?
- Er det bare den som er hiv-positiv som må ta ansvar? Det er tydelig av § 155 at det er den hiv-positive personen som står ansvarlig. Når har partneren ansvar?

Del 3:

Det går litt tid, og de to blir så venner igjen. De bestemmer seg for å være sammen og hun flytter tilbake til mannen igjen. Hun går til politiet og trekker sin anmeldelse.

Men påtalemyndighetene vil ikke droppe anklagen, og går til sak mot mannen. De mener han er en fare for samfunnet i og med at han har en allmennfarlig smittsom sykdom. Hensyn til samfunnet setter mannen som enkeltindivid til side. Mannen ble dømt 6 mnd fengsel, hvor tre av de var ubetinget (måtte sone 3 måneder i fengsel).

Still følgende spørsmål:

- Mener dere at myndighetene her handler rett?
- Hvor mye kan samfunnet beskyttes av slike lover?
- Hvor er beskyttelsen av enkeltindividet?
- Hva bør veie tyngst i en slik sak?
- Hvor går grensen mellom å beskytte samfunnet fremfor individets rettigheter?
- Hvor stor fare mener dere han er for å smitte andre?
- Er det rett å ha lover som kriminalisere hiv? Hvor går grensen mellom det å smitte andre uten at man ønsker det, og det å utføre en aktiv handling hvor man ved viten og vilje ønsker å skade en annen person gjennom å smitte?

16. Kriminalisering i verden

Dette verdenskartet markerer land som gjennom lovverk kriminaliserer hiv-positive.

17. Hva sier norsk politikk

Norge er et foregangsland innen hiv-bekjempende arbeid internasjonalt og jobber blant annen gjennom FN og UNAIDS for å forebygge og redusere stigmatisering av hiv-positive.

Norge har signert UNGASS-deklarasjonen (FNs spesialsesjon på hiv og aids) hvor FNs medlemsland som har underskrevet deklarasjonen forplikter seg til å følge en felles strategi i kampen mot hiv og aids. Deklarasjonen fremhever viktigheten av å trappe opp arbeidet med anti-diskriminering og mot stigma. Norges lovverk er i konflikt med disse prinsippene. Vi har nå snakket om hvordan straffelovens § 155 kriminaliserer hiv-positive og slik er med på å øke stigma og diskriminering av hiv-positive.

Norge snakker på denne måten med to tunger: vi jobber mot stigmatisering og kriminalisering internasjonalt, men opprettholder straffelovens paragraf §155 her hjemme. Det er stadig flere land som iverksetter et lovverk mot hiv, slik som straffelovens § 155. Edwin Cameron, aidsaktivist og dommer i den Sør Afrikanske konstitusjonsdomstolen, sier at når utviklingsland skal lage egne lovverk vil de ofte se på lovverk i mer utviklede land som jobber aktivt med hiv. Ved å praktisere et diskriminerende lovverk mot hiv-positive, blir Norge i realiteten en eksportør av stigma.

Norge som ønsker å være et foregangsland innen arbeidet med hiv og aids, må først starte med sitt eget lovverk for å kunne bekjempe stigma og diskriminering. Norges lovverk i dag er med på å kriminalisere hiv-positive.

18. Reiserestriksjoner

Filmsnutt fra filmen til SAIH (finner du på www.lnu.no/hiv)

Her kjører du bare filmen. Så kan du etterpå spørre hva deltakerne synes. Visste dere at det faktiske er hindringer for reise for en person som er hiv-positiv? Visste dere at det før 1. januar i år, altså 2010, ikke var lov for en hiv-positiv person å reise til USA? Og dersom du er hiv-positiv har du for eksempel ikke lov til å studere i Australia. Kartet som vises her markerer USA som et land med reiserestriksjoner, men disse ble som vi vet opphevet i januar 2010. Denne opphevelsen gir håp om at også flere land vil fjerne sine restriksjoner i forhold til hiv-positive.

Kartet:

Blå land: ingen restriksjoner

Gule land; Offisiell informasjon er motstridene (contradictory)

Rød land: Reise- og oppholdsrestriksjoner er bekreftet

Grå land: Ingen informasjon tilgjengelig

19. Sitat...

Sitat fra hiv-positiv mann fra Midtøsten. Sitatet taler for seg selv om kriminalisering av hiv-positive gjennom reiserestriksjoner.

Så kan du gå over til neste slide med spørsmålet: Hva er egentlig reiserestriksjoner?

20. Reiserestriksjoner fortsetter...

Ulike former for reiserestriksjoner finnes i 74 land i verden, og er en form for kriminalisering og diskriminering av hiv-positive. En reiserestriksjon er noe som kan være et hinder for å reise til et land, eller sette begrensinger for hvor lenge man kan være i det landet.

Visste du at f.eks at du ikke kan studere i Australia om du har hiv? Og visste du at før 1. januar 2010 kunne du ikke reise til USA dersom du er hiv-positiv? Det er urettferdigheten i at en person ikke kan reise fritt på lik linje med andre mennesker fordi han eller hun har et virus i kroppen.

- Reiserestriksjoner sier i praksis at en person er en fare for å smitte andre bare ved å ha et virus i kroppen. Reiserestriksjoner er en alvorlig form for diskriminering. Restriksjonene innebærer budskapet om at en person er en fare for andre pga et virus i kroppen, og ikke på grunn av en aktiv handling som må til for å smitte andre.
- Reiserestriksjoner innebærer at en person som har hiv, kan ha begrensninger for hvor man får lov til å reise og ikke. Hiv positive på reise kan risikere å bli kastet ut av et land dersom det blir kjent at de er hiv-positive. Det kan også gjøre at man blir nektet å reise til et land, enten det er som turist, student, for å jobbe, popstjerner som vil holde konserter, for å besøke familien osv.

Hvorfor reiserestriksjoner?

Land innfører begrensninger for å reise inn i deres land ut fra den logikken at de ønsker å beskytte sin befolkning mot en allmennfarlig sykdom.

UNAIDS' anbefalinger:

Hiv-relaterte reiserestriksjoner må fjernes fordi de ikke bidrar til at spredning av smitte går ned, og de bidrar til diskriminering av hiv-positive. Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria besluttet i november 2007 å jobbe for å få fjernet reiserestriksjoner. Temaet har skapt bred internasjonal oppmerksomhet og har bidratt til endringer. Blant annet bidro dette arbeidet til at USA i januar 2010 fjernet sine restriksjoner. På hivtravel.org finner du en database om reiserestriksjoner som til enhver tid har oppdatert informasjon om reiserestriksjoner i ulike land.

21. Kategorier av reiserestriksjoner

Det finnes forskjellige kategorier av reiserestriksjoner i ulike land. Noen land har ingen restriksjoner, mens andre har restriksjoner i forskjellig grad. Her er noen av dem:

- Totalt innreiseforbud for hiv-positive
- Reiserestriksjoner for opphold kortere eller lengre enn 90 dager.
- Restriksjoner i forbindelse med søknad om opphold eller statsborgerskap
- Utvisning av hiv-positive

22. Konsekvenser av reiserestriksjoner

- Ved ulike krav, lover og regler kan en hiv-positiv person bli hindret å reise til et land, eller oppholde seg der over lenger tid. Det som er viktig å merke seg her er at dette også i praksis fører til brudd på fundamentale menneskerettigheter, som for eksempel bevegelsesfriheten. I dagens globale verden er mobilitet viktig. Vi reiser mer enn før, og mange studerer og jobber i utlandet. Det er derfor viktig å kjempe mot reiserestriksjoner. En person med hiv er ikke en fare i seg selv, det er potensielle

risikohandlinger, som for eksempel har ubeskyttet sex med en person som ikke vet at partneren er hiv-positiv som er faren.

- *Det at reiserestriksjoner har en diskriminerende effekt på hiv-positiv fører til at færre velger å teste seg og risikoen for smitte øker.*

En hiv-test er personlig og kan være en tøff påkjening:

Dersom det kreves at man fremlegger en hiv-test kan det være veldig alvorlig for en person som kanskje ikke har fortalt familien, venner og kolleger at man har hiv. Det kan være mange grunner til at man ikke har fortalt det, for eksempel at man er redd for bli behandlet annerledes. En hiv-test er personlig og bør kun gjennomføres når personen selv ønsker dette, og da bør han eller hun også ha et godt støtteapparat rundt seg.

Diskriminerende og stigmatiserende:

Restriksjonene bidrar til diskriminering og stigmatisering av hiv-positiv. Hiv bør ikke anses som en tilstand som truer offentlig helse relatert til reising. Hiv smitter ikke automatisk den personen som sitter ved siden av deg på flyet eller toget, eller personer som du skal jobbe med eller studere med i utlandet.

23. Ungt lederskap og hiv

Ungt lederskap handler om at din stemme skal bli hørt, og enda viktigere at du kan være med å bestemme over og påvirke din egen hverdag. Vi ungdommer må tørre å gå foran med vårt budskap og våre krav, og sørge for å bli hørt.

24. Ungt lederskap og hiv forsetter...

- *Ungt lederskap handler om at din stemme skal **bli hørt**, og at du kan være med å bestemme over og påvirke din egen hverdag.*

- *Ungt lederskap handler også om at vi som ungdom **får muligheten til å delta i beslutningsprosesser som handler om våre liv**. Ved at ungdom engasjerer seg i saker de er opptatt av styrkes ungt lederskap på alle områder. Det handler om din hverdag og derfor bør du være med å bestemme hvordan den formes gjennom engasjement.*

- ***Hiv angår unge mennesker over hele verden.** Selv om mange gjerne skulle ha sett at det var annerledes så har ungdom over hele verden sex, og ofte ubeskytta sex. Derfor er det viktig at ungdom involveres i hiv-arbeid nasjonalt og internasjonalt. Vi i Norge ligger på verdenstoppen i å ha ubeskyttet sex. Vi må sørge for at alle ungdom har nok kunnskap om hiv, og andre seksuelt overførbare sykdommer slik at man bruker kondom. I land i Sør ser man en økt spredning av hiv blant unge mennesker. Hvorfor skal norsk ungdom engasjere seg i denne saken? Nettopp på grunn av den maktskjevheden som er mellom land i Nord og land i Sør. Norsk ungdom kan være med på å bekjempe denne skjevheten. Vi kan påvirke norsk politikk på hiv internasjonalt og slik være med og endre de strukturene som opprettholder skjevheten mellom Nord og Sør, og som blant annet gjør at hiv-pandemien rammer hardest ungdommer og land i Sør.*

- Ungdommer er sterke og viktige endringsaktører, derfor er det viktig at vi engasjerer oss i hiv og aids arbeid for å kunne gjøre en forskjell, og få foran med et godt eksempel. Ungdom kjenner sin egen situasjon best, og kan i størst grad uttrykke seg om hvordan vi opplever vår egen hverdag, og hva som påvirker hvordan vi har det. Vi vet hva ungdom er opptatt av og ikke minst hva slags informasjon ungdom vil ha og hva slags kunnskap ungdom trenger. **Ungdom har kunnskap, er engasjert og har stor betydning gjennom å være endringsaktører i samfunnet.** Vi kan gjennom kunnskap stå opp mot urettferdighet, og jobbe for en hverdag uten stigma og diskriminering. **Ungdom kan også best engasjere og gi kunnskap til andre unge, fordi ungdom snakker best med ungdom.** Mange som lever med hiv og aids i dag opplever å bli diskriminert og stigmatisert. Ungdom er de som ofte står opp mot urettferdighet, derfor må vi også være forbilder for rettferdighet. Vi kan gå foran i kampen mot diskriminering av hiv-positive.

- Ungdom er viktige endringsaktører og aktive i bekjempelsen av diskriminering av mennesker, uansett grunn.

25. Hva kan du gjøre?

Hiv er ingen forbrytelse. Vi tror at barn og unge i Norge kan være med å formidle dette budskapet. Vi tror at vi som unge i Norge i dag kan være en del av et globalt fellesskap som står opp for hiv-positive som opplever stigma og diskriminering, reiserestriksjoner til ulike land eller kriminalisering av sin seksualitet. Kunnskap og informasjon en nøkkelen for å skape endring og en positiv utvikling.

Så hva kan du gjøre:

1. Skriv under på kravene fra LNU. Dette kan du gjøre elektronisk eller på underskriftslisten jeg har med her.
2. Ta en aktiv del i kampanjen. Kanskje mener du at andre også bør engasjere seg i denne viktige saken, eller rett og slett bare få mer informasjon og kunnskap om hiv og aids? Da kan du selv holde en presentasjon som denne for din organisasjon eller skoleklasse. Presentasjonen har gode verktøy med manus. Det finnes også et informasjonshefte hvor du kan lese mye mer.
3. Det er også mange organisasjoner som jobber med hiv og aids temaet, både i Norge og internasjonalt. Disse er blant annet: LNU; ungdomsnettverket for hiv og aids, SAIH, Skeiv Ungdom, Røde Kors Ungdom, Changemaker, KFUK/KFUM speiderne og Det Norske Misjonsselskaps Barne- og Ungdoms Organisasjon (NMS U). Du kan lese mer om hva disse organisasjonene jobber med på deres hjemmesider, eller i vårt informasjonshefte.
4. Dersom du bare er nysgjerrig og vil vite mer og hiv og aids, finner du masse nyttige linker til mer kunnskap bak i informasjonshefte.
5. All denne informasjonen finner du på www.lnu.no/hiv. Følg også med på lnu-bloggen. Der vil det stadig bli lagt ut ny informasjon, historier, fakta, hva som skjer rundt temaet osv.

26. Hiv angår alle

Her kan du enten lese eller spille av fra lydfilen to korte historier, en fra en hiv-positiv mann fra Libanon og en fra ei ung hiv-positiv jente fra Norge. Historien fra Libanon er hentet fra et samarbeid med organisasjonen "Think positive" i Libanon.

27. Delta i kampanjen!

Nettopp fordi hiv angår alle: oppfordre deltakerne til å delta i kampanjen Hiv = ingen forbrytelse.